

تاریخ منطقه وفس

بانضمام:

سیمای فرزندگان منطقه وفس

www.ketab.ir

نویسنده:

عزیزاله سمیعی

انتشارات پروک

سرشناسه	سمیعی، عزیزاله، ۱۳۲۹ -
عنوان و نام پدیدآور	تاریخ منطقه وفس بانضمام سیمای فرزندگان منطقه وفس / نویسنده عزیزاله سمیعی.
مشخصات نشر	خمین: انتشارات پرپروک، ۱۴۰۰
مشخصات ظاهری	[۵۰۶] ص.: مصور (رنگی)، عکس (رنگی)، نقشه.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۸۳۶۲-۸۶-۹
وضعیت فهرست نویسی	فیپا
یادداشت	کتابنامه: ص. ۴۹۷ - ۵۰۳.
موضوع	وفس (رزن) -- تاریخ
موضوع	Vafs (Hamadān, Iran) - History
موضوع	مشاهیر -- ایران -- وفس (رزن)
موضوع	-- Iran -- Vafs (Hamadān) Celebrities
موضوع	وفس (رزن)
موضوع	Vafs (Hamadān, Iran)
رده بندی کنگره	DSR۲۱۲۵
رده بندی دیویی	۹۵۵/۳۱
شماره کتابشناسی ملی	۸۵۱۸۱۴۱

تاریخ منطقه وفس

عزیزاله سمیعی

طراح جلد	ستایش احمدی
تاریخ انتشار	۱۴۰۰
نوبت چاپ	اول
قطع / تعداد صفحه	وزیری / ۵۰۶ صفحه
شمارگان	۱۰۰۰ نسخه
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۸۳۶۲-۸۶-۹
قیمت	۱۵۰۰۰۰ تومان
ناشر	پرپروک
نشانی ناشر	میدان انقلاب - نبش خیابان آزادی
تلفن	پاساژ ولیعصر - طبقه دوم- نشر پرپروک
پست الکترونیک	۰۹۱۲۰۹۴۰۳۷۶
وب سایت	perperookpub@gmail.com
	www.perperookpub.ir

فهرست

۱۶.....	دیباچه.....
۱۹.....	آشنایی با مکانهای جغرافیایی بنام وفس:
۱۹.....	مقدمه.....
۲۰.....	دهستان یا بلوک وفس.....
۲۱.....	اسامی روستاهای بلوک وفس براساس تقسیم بندی ۱۳۶۵ش.....
۲۲.....	اسامی روستاهای بلوک وفس تا اصلاحات ارضی ۱۳۴۱ش.....
۲۲.....	اسامی روستاهای بلوک وفس در عصر صفویه.....
۲۲.....	آشنایی بابخش قدیم وفس.....
۲۴.....	روستا و دهستان وفس همدان.....
۲۵.....	آشنایی با دهستانهای بُز چَلو و شَرَاء:
۲۵.....	الف_ دهستان بُز چَلو.....
۲۷.....	ب_ دهستان شَرَاء.....
۵۲.....	بخش قدیم وفس از دیدگاه دیرین شناسی:
۵۲.....	دهستان یا بلوک وفس.....
۵۴.....	دهستان بز چلو.....
۵۴.....	دیرین شناسی دهستان شَرَاء.....
۵۴.....	پژوهش نگارنده در شهرک وفس.....
۵۷.....	جغرافیای طبیعی بلوک و بخش قدیم وفس:
۵۷.....	جنس و نوع خاک در بخش.....
۵۸.....	معادن شهرک وفس.....
۶۲.....	احتمال یاریسک زلزله در محدوده بلوک و بخش وفس.....

۶۲.....	کوههای بخش وفس.....
۷۱.....	غارهای محدوده بلوک وفس.....
۷۳.....	آب ها.....
۷۶.....	رودخانه قره چای.....
۷۶.....	آب وهوای کوهستانی بلوک وفس.....
۷۸.....	پوشش گیاهی در محدوده کوهستانی بلوک وفس.....
۸۳.....	تاریخ وجغرافیای تاریخی بلوک وبخش قدیم وفس:
۸۳.....	مقدمه (پیش از اسلام).....
۸۴.....	بلوک وفس در زمان مادها.....
۸۵.....	مهم ترین رخ دادهای محدوده بلوک وبخش وفس در دوره مادها.....
۸۸.....	بلوک وفس در زمان هخامنشیان.....
۹۰.....	بلوک وفس در زمان پارتها.....
۹۲.....	بلوک وفس در زمان ساسانیان.....
۹۴.....	انتقال آتش آشکده «آذرگشنسب» به روستای فوران از توابع بخش قدیم وفس.....
۹۶.....	بلوک وفس در جبال:
۹۶.....	مقدمه (در آغاز اسلام).....
۱۰۲.....	وفس یکی از مُعظم قُرای ساوه.....
۱۰۳.....	بلوک وفس در حدود اعلم از ناحیه جبال.....
۱۰۴.....	حملات اعراب به بخش وفس و سرکوبی اهالی فرودجان (فوران).....
۱۰۵.....	حبس بوعلی سینا در قلعه فوران.....
۱۰۷.....	بلوک وفس در ایالت عراق عجم:
۱۰۷.....	مقدمه.....
۱۰۸.....	رخ دادهای تاریخی عراق عجم در حوزه همدان وبخش وفس.....

- ۱۰۸ اوآخر حکومت خوارزمشاهیان وحمله مغول
- ۱۱۱ جانشینان تیمور
- ۱۱۲ اوآخر حکومت آق قونیلوها تا ظهور صفویه
- ۱۱۲ بلوک وفس وهمدان در قلمرو عیشکریک
- ۱۱۳ ناحیه وفس ورود بار صحنه جنگ مابین بازماندگان اوزون حسن
- ۱۱۴ توگمن ها چه کسانی بودند؟
- ۱۱۵ **بلوک وفس در زمان صفویه:**
- ۱۱۵ مقدمه
- ۱۱۶ نایب الحکومه های بلوک وفس در زمان صفویه
- ۱۲۱ حوادث بلوک وفس در زمان شاه عباس اول
- ۱۲۱ حوادث بلوک وفس در زمان شاه صفی
- ۱۲۳ کوچ دادن پنج هزار اسیر عثمانی به حدود بخش وفس
- ۱۲۳ بلوک وفس در زمان اضمحلال صفویه وتجاوز افغانها
- ۱۲۵ شرح واقعه وفس
- ۱۳۱ گزینه ای از اشعار واقعه وفس
- ۱۳۷ نقش کردها در حمله نیروهای عثمانی به غرب ایران و وفس
- ۱۳۹ کوچ طایفه ای از ایل کلهریه وفس در عصر صفویه
- ۱۴۰ کوچ طایفه بُزجَلوبه حدود وفس در عصر صفویه
- ۱۴۲ **بلوک وفس در زمان ظهور نادر شاه:**
- ۱۴۲ سرکوبی عثمانی ها
- ۱۴۳ سرکوبی سنی های هوادار دولت عثمانی در محدوده درگزین وبلوک وفس
- ۱۴۳ **بلوک وفس در زمان زندیه:**
- ۱۴۴ **بلوک وفس در زمان آقامحمدخان قاجار:**

- ۲۱۵..... حمله صولت به روستای وفس.....
- ۲۱۵..... ترکتازی عباس داق داق آبادی (عباس شاخدار) در بخش وفس.....
- ۲۱۶..... سیمای روستای وفس در اواخر سلطنت احمد شاه قاجار.....
- ۲۲۳..... توضیح در مورد سه سند از روستای وفس در دوران احمد شاه.....
- ۲۲۵..... ترکتازی کدخدا گردالی در بخش قدیم وفس.....
- ۲۲۵..... اسامی برخی از اشرار بخش قدیم وفس در اواخر دوره قاجاریه.....
- برخی از مبتکران، هنرمندان، تعزیه خوانها و معماران قریه وفس در عصر (قاجاریه-پهلوی)
- ۲۲۶.....
- ۲۲۹..... **بلوک وفس در دوره عرضا شاه پهلوی:**.....
- ۲۲۹..... نایب الحکومه بلوک وفس و مباشر مالیاتی آن.....
- ۲۲۹..... بزرگ مالکین همجوار بلوک وفس تا اصلاحات ارضی.....
- ۲۳۳..... برقراری روابط گسترده بلوک وفس با عراق (اراک).....
- ۲۳۸..... عبور دادن طایفه گلباغی از محدوده بلوک وفس.....
- ۲۴۰..... آبله کوبی در بلوک وفس.....
- ۲۴۲..... مباشرهای مالیاتی روستای وفس.....
- ۲۴۹..... اعطای شناسنامه به مردم وفس در ۱۳۰۴ ش.....
- ۲۵۲..... غارت روستاهای بخش قدیم وفس و نزاع آنها با هم (۱۳۱۰ ش).....
- ۲۵۳..... تأسیس نخستین دبستان دولتی در بلوک وفس.....
- ۲۵۸..... اسامی بنیان گذاران فرهنگ نوین در بخش قدیم وفس.....
- ۲۵۸..... درگذشت سهراب خان معروف به سالار مجلل شزائی.....
- ۲۵۹..... نرخ سیب و گردوی روستای وفس.....
- ۲۶۲..... نرخ قند و چای کتان و کرباس در روستای وفس (۱۳۱۳ ش).....

تاسیس دفتر اسناد رسمی در بلوک وفس واسمی تعدادی از معتمدین محلی قبل از دفتر	۲۶۴
اختلاف ارضی روستاهای وفس و چهره قان و نزاع دوروستا.....	۲۶۵
ارزیاب هایا امین های روستای وفس از زمان رضاشاه تا عصر حاضر.....	۲۶۸
بلوک وفس در جنگ جهانی دوم.....	۲۶۸
بلوک وفس در زمان محمدرضا شاه:	۲۷۰
ماشین روشن کردن گردنه روستای وفس و گسترش روابط آن با اراک و قم.....	۲۷۰
تاسیس نخستین پاسگاه ژاندارمری بلوک وفس واسامی فرماندهان.....	۲۷۱
بلوک وفس واصل چهارنرومن.....	۲۷۲
تاسیس بیمارستان در بخش قدیم وفس.....	۲۷۵
آغاز بهره برداری از معدن خاک زرد روستای وفس.....	۲۷۵
وفس و بز چلوییکی از نمایندگی های تابعه فرهنگ اراک.....	۲۷۶
تبدیل کمیجان به مرکز بخش وفس.....	۲۸۰
چند واقعه مهم در بخش وفس یاد رابطه با آن (۱۳۴۱-۴۲).....	۲۸۱
اصلاحات ارضی سال ۱۳۴۱ خورشیدی در بخش وبلوک وفس.....	۲۸۲
تاسیس فروشگاه تعاونی در روستای وفس.....	۲۸۴
بریده شدن درختان تناور گردوی روستای وفس توسط یک شرکت ایتالیایی.....	۲۸۸
تاسیس درمانگاه سازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی در بلوک وفس.....	۲۹۱
کشف دو عدد مجسمه باستانی در منطقه وفس بز چلو.....	۲۹۲
تاسیس نخستین شبکه برق محلی بلوک و بخش قدیم وفس.....	۲۹۲
برقراری خط تلگراف و تلفن در شهرک وفس.....	۲۹۴
تاسیس آسیاب دیزلی در روستای وفس و اضمحلال آسیابهای آبی آن.....	۲۹۴
از گیوه چیدن تا بافت قالی های بسیار ظریف صادراتی.....	۲۹۷

اصلاح مسیرگردنه وروستای وفس به کميجان. ۱۲. تاسيس شبکهء آبرسانی شهرک وفس	۳۰۱
تاسيس شبکهء آب رسانی وفس.....	۳۰۲
شهرک وفس بعد از انقلاب اسلامی ۱۳۵۷:.....	۳۰۴
مقدمه.....	۳۰۵
مساجد شهرک وفس و بازسازی آنها.....	۳۰۷
نصب آنتن ماهواره ای در شهرک وفس.....	۳۱۱
شهدای گلگون کفن شهرک وفس در جنگ تحمیلی عراق علیه ایران.....	۳۱۱
امام زاده حاجی رضوان شهرک وفس و جاده سازی برای آن. بازسازی ساختمان امام زاده	۳۱۵
محلهء دونه (شاهزاده اسماعیل) شهرک وفس.....	۳۱۹
تغییرات آماری جمعیت شهرک وفس از گذشته تاکنون.....	۳۲۲
آمار دانش آموزان و اسامی آموزشگاههای شهرک وفس در سال ۱۳۷۲ خورشیدی.....	۳۲۵
بخشی از استحضامات دفاعی شهرک وفس که تاکنون برجای مانده است.....	۳۲۵
آشنایی باتات و برخی طوایف کوچیده به شهرک وفس.....	۳۳۱
نگاهی ویژه به چند نقطه مهم دیگر در بخش قدیم وفس:.....	۳۴۹
کُميجان.....	۳۵۱
میلانگرد (میلانگرد).....	۳۶۱
خنجين.....	۳۶۸
اسفندان.....	۳۷۳
خُنداب.....	۳۷۵
جاورسیان.....	۳۸۹
سیمیای فرزنانگان بخش قدیم وفس:.....	۳۹۲

۳۹۳	ملا میر محمد باقر بن میر فاضل وفسی
۳۹۳	سید رفیع رفیعاً
۳۹۹	سید رضی الحسینی
۴۰۱	میرزا محمد حسین همافر
۴۰۳	سیری در دیوان خطی همافر
۴۱۲	سید عبد الحمید نظام الدین وفسی
۴۱۴	میرزا محمود امره ای
۴۱۵	آیت الله العظمی شیخ عبدالنبی عراقی وفسی
۴۲۶	میرزا ابوالقاسم وفسی متخلص به (خاکی)
۴۳۱	پزشکان محلی فربه عوفس (فاجاره پهلوی)
۴۳۱	حاج محمد خان دارابی
۴۳۵	اویس وفسی
۴۳۷	میرزا عبد الباقی شیخ الاسلام
۴۴۰	میرزا عبد الطیف شیخ الاسلام
۴۴۳	میرزا ابوالقاسم شیخ الاسلام
۴۵۱	سید محمد قاسم شریعتمدار
۴۵۱	سید حسن امام جمعه
۴۵۵	سید مبین وفسی
۴۵۵	آسید احمد حسینی نجفی
۴۵۶	حاج سید محمد نجفی عراقی
۴۵۷	اسماعیل مقدس زاده
۴۵۹	سید محمود نبوی
۴۶۰	ظہیر الدین زعیم

- ۴۶۱ میرزا کاظم زعیم
- ۴۶۲ ملامجید
- ۴۶۲ ملامعصومعلی
- ۴۶۲ میرزا حبیب الله قباله نویس
- ۴۶۳ شیخ مهدی ظهیری
- ۴۶۶ دکتر اکبر کمیجانی
- ۴۶۸ مقدمه ای درباره قومسان
- ۴۶۸ عبدالغفار قومسانی
- ۴۶۸ ابن زبرک قومسانی
- ۴۶۹ اسماعیل بن محمد قومسانی
- ۴۶۹ عراقی همدانی (کمیجانی)
- ۴۷۳ ملاملک محمد محمود آبادی
- ۴۷۴ شیخ شهاب الدین بُزْجَلَوِی
- ۴۷۴ موسی بن العراقی البزْجَلَوِی
- ۴۷۵ پارسا
- ۴۷۵ محمودی میلآگردی و برخی از خوشنویسان دیگر میلآگرد
- ۴۷۸ علی اصغر رُجَیل
- ۴۷۹ طاهر بن محمد فردجانی (فورانی)
- ۴۷۹ عیسی بهادری
- ۴۸۳ بانو مهندس افسر بهادری
- ۴۸۴ حاج شیخ مراد علی ممدوح
- ۴۸۵ جودی
- ۴۸۶ سید رحمان جلالی

- ۴۸۷ سیّد عطا الله مجدی
 ۴۹۰ بانوسرین مجدی
 ۴۹۱ ملاحسین مؤمنی
 ۴۹۱ حسین ابوالمعالی
 ۴۹۱ صدر العلماء خندابی
 ۴۹۲ قنبر علی مّسی
 ۴۹۲ میرزا صادق خان امیری (ادیب الممالک)
 ۴۹۵ فهرست منابع و مآخذ
 ۵۰۴ اسامی افراد و یاسازمان های ک نگارنده رادرتالیف کتاب یاری داده اند

دیباچه -

روستای باستانی وفس، بخش قدیم وفس، منطقه وفس، همگی حکایت از سرزمینی درگوشواره استان همدان یا هگمتانه دارند. سرزمین وفس با شبکه های پیچ در پیچ کوچه ها و خانه های سنگی در آغوش بیش از چهارده محله آرمیده است. وزمانی یکی از مراکز پر جمعیت ایران بوده است. واین در حالی بود که بیشتر شهر های ایران تراکم جمعیتی کمتری داشته اند. احداث بیش از بیست کیلومتر باغ و جاده با درختان قطور و کهن گردو و سنگچینی دیوار این باغها تا دشت انجمن که نزدیک جاده ساوه به همدان است. واحداث بیش از هفت قنات بر آب با تعداد زیادی آسیاب آبی و جاده کشی برای این همه باغ و آسیاب حکایت از کار تعداد فراوانی نیروی انسانی دارد. واقعه ی کشتار مردم وفس در اواخر سلسله ی صفویه توسط نیروهای کشور عثمانی در کنگر از وفس که میر فاضل ابن وفسی آنها به نظم در آورده، حکایت از کشته شدن حدود چهار هزار نفر در وفس مرکزی دارد. واین دلالت بر فزونی و تراکم جمعیت در وفس مرکزی دارد. وروستا های فرک (پرک) و گورچان و چهرقان امروزین نیز همگی کوچیده از وفس مرکزی اند. امروزه بخش قدیم وفس (منطقه وفس) شامل شهرستان های کميجان و خنداب است. در این کتاب تاریخ ادواری بلوک و بخش قدیم وفس (منطقه وفس) را با استناد به مدارک و اسناد و نقشه ها و منابع تاریخی مورد مطالعه و بررسی قرار داده ایم و در بخش پایانی سیمای فرزندگان بخش قدیم وفس (منطقه وفس) را آورده ایم. تا چه در نظر آید-

عزیزالله سمعی

مهرماه سال هزار و چهار صد خورشیدی.